

Практическото обучение за формиране на бъдещите медицински специалисти във висшето училище

Елена Желева

Practical training for formation of future medical professionals in higher education: *Training of medical professionals is a special kind of cognitive activity during which students under the guidance of teachers in health care learn professional knowledge and skills, i.e. they are formed and evolve. It has specific forms of organization. Realized through planned and systematic activity, which includes two connected organic process - teaching and learning.*

Key words: *practical training, formation, future medical professionals, university school, clinical practice, Probation Practice*

ВЪВЕДЕНИЕ

В съвременните условия на динамични количествени и качествени изменения в здравните потребности на населението, рязко нараства необходимостта от високо квалифицирани медицински специалисти, обучаващи се във висшето училище.

Обучението на медицинските специалисти е организационно–функционално единство между преподаването на преподавателите по здравни грижи и дейността на студента-ученето, чрез което се постига управление на външната и вътрешна активност на обучаващите се специалисти и се формират у тях определени знания, умения и професионални компетенции.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Целта на научното съобщение е да се разкрие и очертае ролята на практическото обучение за формиране на бъдещите специалисти, обучаващи се във висшето училище като условие за пълноценна професионална реализация.

Предмет на изследването е процесът и условията, при които практическата подготовка на медицинските специалисти е условие за пълноценно формиране и професионална реализация.

Обект на изследването са студентите от катедра "Здравни грижи" на Русенския университет, Факултет «Обществено здраве и Здравни грижи» и техните преподаватели.

В процеса на изследването се използваха: анкетен метод, целенасочено наблюдение и педагогически експеримент.

Върху обучението на медицинските специалисти въздействат съвременните медицински научни знания, непрекъснатото повишаване изискванията към преподавателите по здравни грижи да прилагат в практиката активизиращи учебителни технологии и нарастване нивото на здравните потребности на населението. Настъпващите промени в условията и начина на живот на човека водят до увеличаване на заболяемостта и отношението му към здравето–като ценност.

Практико–операционните методи на обучение във висшето училище способстват за формирането на професионални умения, навици и компетенции у студентите. Методите са многофункционални, те помагат за затвърдяване на знанията, учат ги как да ги приложат на практика, а също така и обогатяват студентите с нови знания. В основата на дадените групи методи лежи практическата дейност на студентите. Това съдейства взаимодействието на субектите в учебния процес да е ежедневно и студентът да е по – активен и самостоятелен.

Практическото обучение на медицинските специалисти се осъществява чрез учебно–практически занятия, клинична практика и преддипломен стаж.

Учебно–практическото занятие е планомерно организирано и повтарящо се изпълнение на някои действия с цел тяхното усвояване, затвърдяване и

усъвършенстване. Ефективността на този метод зависи от теоретичната основа на предмета и съзнателното им използване, а също така и от уменията да се опират и на определените правила за изпълнение на упражнението. Характерът на упражнението зависи от спецификата на учебната дисциплина [2].

Клиничната практика е форма на практическо обучение, осигуряваща активна и планомерна учебно-познавателна дейност на група студенти с изходно равнище на подготовка и обща цел – усвояване на професионални знания, умения и навици, както и формирането на професионално значими личностни качества – хуманност, милосърдие, вежливост, справедливост, честност, толерантност, търпимост, отговорност, доброжелателност, добронамереност, зачитане личността на пациента и дисциплинираност, необходими за бъдещата им професионална дейност. Тя е насочена към придобиване на професионална компетентност, самочувствие и увереност в предстоящата им реализация [3].

Преддипломния стаж е основна форма на организация и управление на учебния процес, във висшето училище. Той осигурява активна и планомерна учебно – познавателна дейност. Провежданият преддипломен стаж има своите специфични цели, задачи, организация и методика, обусловени от присъствието на пациента в учебния процес [3].

Практическото обучение има за цел да подпомогне бъдещите медицински специалисти в прилагането върху реалния пациент на формираните у тях професионални знания, умения и навици, придобити в теоретичната им подготовка и учебно-практическо занятие. По време на клинична практика студентите отработват всички грижи и манипулации в реална обстановка и пациент, като гарантират максимално надеждното им приложение под контрола на преподавателите по здравни грижи. Качеството на учебния процес в лекционния курс и учебно-практическите занятия се отразява и върху качеството на обучението в клиничната практика. Трите учебни форми функционално са обединени не само от общата им педагогическа цел, но и от тематиката, характера на учебното съдържание и нивото на обучаващите се.

Присъствието на пациента в учебния процес му придава своята специфична характеристика. Пациентът със своите страхове, нагласа, отношение към здравето и болестта, към медицинския екип и обучаващите се студенти може да подпомогне или да провали и най-добрите педагогически желания на преподавателя. Влияние върху хода на учебния процес оказват и фактори, свързани с вида и тежестта на заболяването, етапа на протичане, наличните усложнения, прогнозата, възрастта, пола, здравната култура, социалния статус и други. Всеки пациент е и личност с темперамент, характер, физически и психични способности, потребности, интереси, идеали, убеждения и мироглед, които определят реакциите му в условията на различни социални взаимодействия, какъвто е и учебният процес [3].

Цялостната личност на обучаващите се медицински специалисти е поставена пред значително натоварване на паметта, мисленето и останалите психични процеси. Ежедневните им срещи със страданията на човека и смъртта, с опасните за човешкото здраве фактори и условия ги натоварват.

Общуването с пациентите и близките им изисква адекватно етично поведение, строго спазване принципите за автономност, конфиденциалност, безвредност, добронамереност, равнопоставеност, полезност както и получаването на информирано съгласие на пациента [1].

Клиничната практика наред с теоретичните и учебно-практически занятия, и преддипломния стаж е основна форма на организация и управление на учебния процес, заема трайно място в педагогическата практика. В нея се осигурява активна и планомерна учебно-познавателна дейност. Провежданата практика протича в реалната болнична среда и има своите специфични цели, задачи, организация и методика, обусловени от присъствието на пациента в учебния процес” [2].

Проведеното изследване показва, че по време на клинична практика бъдещите медицински специалисти формират у себе си нужните им професионални умения и компетенции, затвърдяват и усъвършенстват придобитите им практически умения и навици в условията на учебно-практическото занятие върху макета и симулирания пациент; присъствието на пациента и прилагането на общи и специални грижи за него респектират, внушават състрадание, съчувствие и милосърдие у тях, това ги прави максимално отговорни и дисциплинирани при обгрижването им; а реалната болнична обстановка им създава условия за формиране на умения и навици за общуване с пациента и неговите близки, подпомага ги в изграждането на умения за професионално поведение, съобразно нормите на медицинската етика и деонтология; наблюдават лечебния процес на пациента, вземат активно участие в него, запознават се с професионалните задължения на медицинските специалисти, ориентират се в отговорностите на всеки един от медицинския екип. Провежда се под ръководството и контрола на преподавателите по здравни грижи, разпределени по различните сектори в съответните клиники. Успехът на учебно-възпитателния процес до голяма степен зависи от тях, тяхната личност, дейността им, стила им на общуване и ръководство. Те са основен субект в педагогическото взаимодействие, основен фактор за формирането на специалистите по здравни грижи в условията на клиничната практика. Основната им функция е в управлението на учебно-възпитателния процес и стимулиране активността на студентите.

Изследването доказва, че преподавателите, като водещ субект в клиничната практика са посредник между теоретичното и учебно-практическо занятие. Те определят нейните цели и задачи. Възприемат най-подходящата роля по време на практическото занятие-на лидер, подкрепящ, улесняващ, задаващ въпроси, инструктор и модел за подражание, в зависимост от поставените си цели и задачи.

Мнението на изследваните е, че една добре проведена клинична практика е свързана с постигането на ясно и точно разбиране на обсъждания проблем, в резултат на което се достига до изпълнението на целта и задачите на базата на активното участие на преподавателите и студентите. Клиничната практика в процеса на формиране на бъдещите медицински специалисти е основна форма в системата на подготовка, организация и управление на учебно-възпитателния процес във висшето училище. Преподавателите като основен, водещ субект вземат активно участие в процеса на формирането им.

Установи се, че преддипломният стаж е един от основните учебни форми за организация и управление на дейността във висшето училище. Той е важна част от учебния процес, тъй като стимулира студентите да преосмислят практическата приложимост на лекционния материал, да затвърдят окончателно развитите и придобити практически знания, умения и навици за решаване на проблеми, да откриват зависимости и обосновават взаимовръзки, да възприемат и прилагат концептуални знания върху човека-здрав или болен.

Изследваните споделят, че преддипломният стаж е учебно време, през което бъдещите специалисти работят самостоятелно, проявявайки лична отговорност и заинтересованост. Най-същественят момент при планирането, организацията и провеждането на стажа е свързан с определяне на ясни показатели и критерии за оценка на практическата подготовка, професионалната компетентност и формиране на медицинските специалисти.

Изследването доказва, че определящи за професионалното формиране на бъдещите медицински специалисти са знанията, уменията и компетенциите им придобити чрез лекционния курс, учебно-практическите занятия, клиничната практика и преддипломния стаж. Чрез преддипломния стаж се формират способности и умения за практическа дейност, самостоятелност и творческа изява на личността на студента. Преддипломният стаж подпомага максимално студентите, за да формират у себе си самостоятелно клинично мислене и да го проявяват в

своите действия при оказване на помощ и полагане на здравни грижи за нуждаещия се човек. Благодарение на него, студентите са в състояние да реагират с адекватно поведение при спешни ситуации и са пригодни да изпълняват избраната от тях хуманна професия.

Всички респонденти са на мнението, че изграждането и формирането на умения за общуване с пациента и неговите близки студентите получават от учебно–практическите занятия още в учебния кабинет, като комуникират с т. нар. "симулиран пациент" първоначално и след това в болничното отделение или клиника - с реалния пациент, по време на преддипломния стаж го усъвършенстват професионално. Бъдещият медицински специалист комуникира с пациента вербално, невербално и тотално. Невербално той общува постоянно с пациентите, чрез очите си, усмивката, лицеизраза, ръцете, тялото и краката си, а към вербалната комуникация се отнасят думите, техният смисъл, съдържание и интонация, но вече без контрола на преподавателя.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Важно е медицинските специалисти да придобият не само научно познание и да се запознаят с новите технологии, но също така и да усвояват такива знания, умения и навици с които да отговарят на изискванията на социалната и на здравната политика, както и на стандартите за качество на здравните грижи.

Неудовлетвореността на бъдещите медицински специалисти от недостатъчно усвоените от тях знания, умения и навици да вземат решения в конкретна ситуация с цел да задоволят нуждите на човека–здрав или болен поставят пред преподавателите необходимостта от усъвършенстване на практическото им обучение. Явно се очертава тенденцията на намаляване на преподаването на практически знания с помощта на традиционните форми, методи и средства, а се увеличава прилагането на педагогически технологии, които стимулират активната позиция на студентите. Те съдействат за утвърждаване на субектната позиция на обучаващите се медицински специалисти, повишават техните познавателни и професионални интереси, подпомагат формирането у тях на интелектуални умения и навици за самостоятелно решаване на възникналите проблеми и мотивират самоусъвършенстването на личността на студента.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Желева Е., Методика на практическата подготовка на медицинските специалисти, «ЕКС – ПРЕС», 2007г.

[2] Митова М., и колектив, Медицинска педагогика, София 2008.

[3] Митова М., и колектив, Практическото обучение във висшето медицинско училище, София 2008.

За контакти:

Доц. д-р Елена Желева, Катедра "Здравни грижи", Русенски университет "Ангел Кънчев", Факултет "Обществено здраве и Здравни грижи", GSM: +359 886 845832, e-mail: ejeleva@abv.bg

Докладът е рецензиран.